

Передумови інтеграції фінансових інструментів НАТО у систему економічного забезпечення оборонних потреб України

У статті досліджено інституційно-економічні та правові передумови інтеграції фінансових інструментів НАТО у систему економічного забезпечення оборонних потреб України в умовах триваючої збройної агресії. Актуальність теми обґрунтована необхідністю зміцнення воєнно-економічної стійкості держави через залучення зовнішніх ресурсів та узгодження національного правового поля з євроатлантичними стандартами. Визначено, що фінансові інструменти Альянсу сьогодні виконують не лише компенсаторну, а й трансформаційну функцію, сприяючи наближенню оборонного планування та фінансового менеджменту до стандартів НАТО.

Проаналізовано нормативно-правову базу України, зокрема Закони «Про національну безпеку України», «Про оборону України» та Бюджетний кодекс, які формують платформу для прозорого адміністрування зовнішньої допомоги. Особливу увагу приділено адаптації системи публічних закупівель до умов воєнного стану, що дозволило прискорити освоєння міжнародних коштів при збереженні принципів підзвітності.

Досліджено функціонування ключових наднаціональних механізмів підтримки: Комплексного пакета допомоги (CAP), трастових фондів НАТО та моделі PURL, яка забезпечує оперативне фінансування та постачання військового обладнання. Розглянуто синергію інструментів НАТО з фінансовими механізмами ЄС, що разом забезпечують одночасне фінансування оборонних потреб, підтримку макрофінансової стабільності та розвиток інституційної спроможності держав.

Отримано висновок, що інтеграція цих інструментів у національну систему управління ресурсами є критичною для воєнно-економічної безпеки, оскільки дозволяє вивільнити внутрішні ресурси для стратегічних потреб та забезпечує довгострокову стійкість держави на шляху до євроатлантичної інтеграції.

Ключові слова: фінансові інструменти НАТО; економічне забезпечення оборони; міжнародна фінансова допомога; бюджетна система України; публічні закупівлі; CAP; PURL; трастові фонди НАТО; інституційні та економічні передумови; оборонне планування; євроатлантична інтеграція.

Актуальність теми дослідження. Формування інституційно-правових засад інтеграції фінансових інструментів НАТО в Україні є важливою передумовою залучення зовнішніх ресурсів у сферу безпеки й оборони та зміцнення воєнно-економічної стійкості держави. В умовах триваючої збройної агресії російської федерації та посилення ролі міжнародної підтримки у забезпеченні обороноздатності України особливого значення набуває узгодження національного правового та інституційного середовища з євроатлантичними стандартами і процедурами. Саме розвиток відповідних інституційно-правових механізмів визначає спроможність держави ефективно інтегрувати фінансові інструменти Альянсу у систему оборонного управління, забезпечуючи їх результативне використання в процесі модернізації сектору безпеки й оборони та реалізації структурних реформ. Актуальність теми посилюється тим, що фінансові інструменти НАТО сьогодні виконують не лише компенсаторну (покриття дефіциту ресурсів), а й трансформаційну функцію. Їх впровадження спрямоване на системне наближення національного оборонного планування, фінансового менеджменту та закупівель до стандартів Альянсу, що виходить далеко за межі простого залучення коштів.

Дослідження інституційно-економічних та правових передумов інтеграції фінансових інструментів НАТО у систему економічного забезпечення оборонних потреб України зумовлене нагальною необхідністю підвищення ефективності управління державними фінансами у секторі безпеки і оборони. Насамперед необхідно забезпечити впровадження прозорих, підзвітних та результативних механізмів їх розподілу й використання відповідно до принципів належного врядування, які є базовими для держав-членів НАТО. Формування ефективних інституційно-економічних та правових передумов інтеграції фінансових інструментів НАТО сприяє реалізації стратегічного курсу України на набуття повноправного членства в Альянсі, дозволяє визначити напрями подальшого реформування національної системи економічного забезпечення оборонних потреб відповідно до критеріїв та стандартів НАТО, що є ключовою умовою поглиблення інтеграційних процесів та зміцнення національної безпеки України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика інтеграції міжнародної допомоги та формування економічних механізмів забезпечення оборони привертає увагу вітчизняних дослідників

таких, як: І.Абрамова, О.Булатова, Р.Гасин, Д.Грицишен, О.Джигора, М.Здоровега, О.Ківлюк, А.Коновал, Ю.Мудра, Н.Панасенко, Н.Пилипенко, О.Птащенко, С.Свірко, В.Ткаченко, М.Ткач та інші. Питання фінансового забезпечення колективної безпеки та інституційних засад функціонування безпекових альянсів проілюстровано у працях зарубіжних учених, зокрема: А.Вендта, О.Вільямсона, К.Гартлі, Дж.Даффілда, Р.Джепсона, П.Катценштейна, Л.Каплана, Р.Кеохейна, І.Канта, К.Макінніс, С.Маєра, Д.Мітрані, А.Моравчика, Д.Норта, М.Олсона, Е.Остром, К.Уолтца, Д.Фати, М.Фіннемор, Т.Сандлера, Д.Шахіна та Дж. де Века та ін.

Метою статті є визначення передумов інтеграції фінансових інструментів НАТО у систему економічного забезпечення оборонних потреб України, зокрема інституційно-економічних та правових.

Викладення основного матеріалу. Наявна нормативно-правова база України демонструє поступову адаптацію до принципів і процедур НАТО, зокрема у сферах оборонного планування, бюджетного менеджменту, управління оборонними ресурсами, публічних фінансів, державних закупівель і контролю. Основою цієї системи є Закон України «Про національну безпеку України», який визначає засади державної політики у сфері безпеки, розмежовує повноваження органів влади та закріплює курс на членство в НАТО [5], і Закон України «Про оборону України», що встановлює правові основи функціонування оборонного сектору та принципи його фінансового забезпечення [6].

Стратегічні орієнтири інтеграції конкретизуються у Стратегії національної безпеки України (2020 р.) [9], Стратегії воєнної безпеки України (2021 р.) та Стратегічному оборонному бюлетені України. У зазначених документах прямо задекларовано євроатлантичний вектор розвитку, досягнення повної взаємосумісності сектору безпеки й оборони зі збройними силами держав – членів Альянсу, а також перехід до стандартів оборонного планування за методологією NDPP (NATO Defence Planning Process, NDPP – процес оборонного планування НАТО). Стратегія національної безпеки та Стратегія воєнної безпеки [9] фіксують набуття повноправного членства в НАТО як довгострокову стратегічну мету, що передбачає комплексну трансформацію інституцій, процедур і механізмів управління ресурсами.

Особливий акцент у стратегічних документах зроблено на переході до сучасних підходів управління оборонними ресурсами, включно з цільовим плануванням, програмно-результативним бюджетуванням, логістичними та фінансовими процедурами, сумісними зі стандартами НАТО. Стратегія воєнної безпеки визначає NDPP як базову модель формування сил і спроможностей, підкреслюючи критичну роль зовнішнього фінансування та партнерських програм, зокрема Комплексного пакета допомоги (САР), у модернізації оборонного сектору та зміцненні його стійкості.

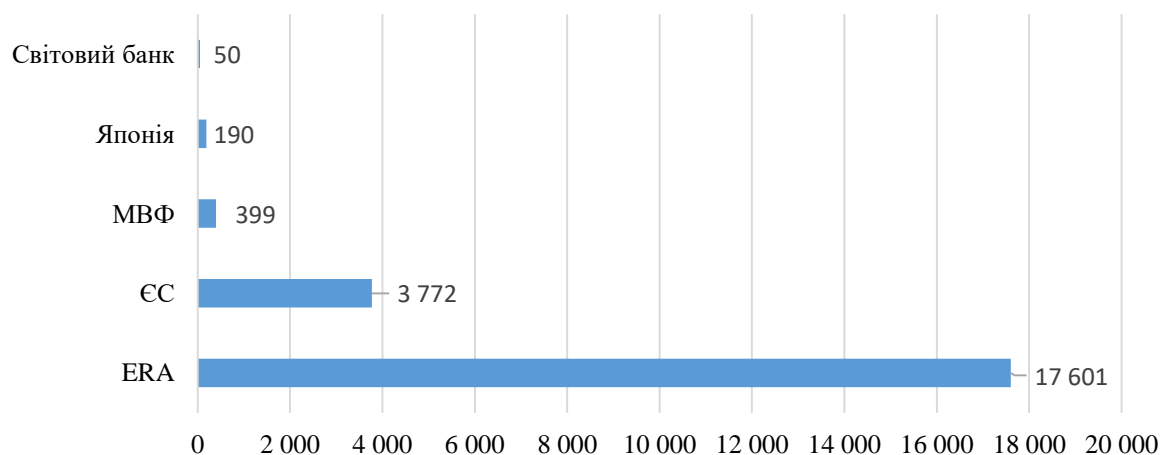
Стратегічний оборонний бюлетень України є дорожньою картою трансформації сектору оборони, визначаючи конкретні цілі досягнення взаємосумісності, пріоритетні напрями управління ресурсами та механізми впровадження результатно орієнтованого бюджетування відповідно до підходів НАТО. Документ акцентує на необхідності створення інституційних спроможностей для ефективного залучення й управління фінансовими потоками міжнародних партнерів, розвитку системи демократичного цивільного контролю та переходу до практик довгострокового оборонного інвестування, у тому числі в межах програм DIANA та NIF. У сукупності зазначені стратегічні документи формують цілісну нормативно-інституційну платформу, яка забезпечує політичну легітимність інтеграції фінансових інструментів НАТО та методологічну основу переходу до стандартів NDPP.

Ключовим елементом інституційно-нормативного середовища є Бюджетний кодекс України [1], який визначає засади формування та виконання державного бюджету, створення спеціальних фондів і механізми цільового використання міжнародної допомоги, фундаментальні принципи формування та виконання державного бюджету, механізми створення та функціонування спеціальних фондів, а також порядок залучення, обліку та цільового використання міжнародної допомоги. Особливо важливим є той факт, що Кодекс закладає правові основи для включення іноземної фінансової підтримки до складу як загального, так і спеціального фондів державного бюджету, що дає змогу здійснювати прозоре адміністрування зовнішнього фінансування, у тому числі коштів трастових фондів та програм НАТО. Саме бюджетна система є головним каналом інтеграції міжнародних фінансових потоків у сектор оборони, забезпечуючи їхнє узгодження з національними пріоритетами, оборонними програмами та середньостроковим бюджетним плануванням [1].

Кодекс також передбачає можливість цільового використання міжнародної технічної та фінансової допомоги, встановлюючи вимоги до підзвітності, аудиту, моніторингу ефективності та фінансового контролю. Це повністю відповідає підходам НАТО, де ключовими є прозорість, результативність і чіткість процедур використання коштів, зокрема в межах таких інструментів, як трастові фонди НАТО, Комплексний пакет допомоги (САР) та програми розбудови оборонних спроможностей (DCB). Таким чином, Бюджетний кодекс створює інституційні межі, у яких зовнішні ресурси Альянсу можуть ефективно акумулюватися та спрямовуватися на модернізацію оборонного сектору України.

Упродовж першого півріччя 2025 р. Міністерством фінансів України було залучено до Державного бюджету України зовнішнє фінансування у загальному обсязі близько 22 млрд дол. США. Отримані кошти стали ключовим чинником забезпечення макрофінансової стабільності держави в умовах триваючої

збройної агресії та дозволили у повному обсязі профінансувати видатки соціально-гуманітарного напрямку. Структура бюджетної підтримки у 2025 р. характеризується високим рівнем диверсифікації джерел і домінуванням інструментів, пов'язаних із країнами G7 та Європейським Союзом [4] (рис. 1).

Джерело: [4]

Рис. 1. Зовнішнє фінансування потреб Державного бюджету України на перше півріччя 2025 р., млн дол. США

У 2025 р. Міністерство фінансів України у тісній координації з країнами G7 та Європейським Союзом реалізує ініціативу ERA – механізм прискореного залучення надзвичайних доходів, загальний потенційний обсяг якого оцінюється до 50 млрд дол. США. Зазначений механізм передбачає надання Україні кредитних ресурсів, обслуговування та погашення яких здійснюватиметься за рахунок майбутніх доходів від знерухомлених російських активів. Станом на 2025 р. у межах ERA партнерами вже спрямовано 17,6 млрд дол. США, що зробило цей інструмент ключовим джерелом бюджетної підтримки України у воєнний період [4].

Вагомим компонентом зовнішнього фінансування державного бюджету України у 2025 р. став також інструмент «Ukraine Facility» Європейського Союзу. Зокрема, у квітні 2025 р. Україна отримала транш у розмірі 3,5 млрд євро, який складався з пільгового фінансування обсягом 3,1 млрд євро та грантової підтримки у сумі 400 млн євро. Зазначені кошти були спрямовані на підтримку макроекономічної стабільності, забезпечення виконання соціально-гуманітарних зобов'язань держави та формування фіскального простору для фінансування сектору безпеки й оборони [15].

Додаткову підтримку бюджету України було надано Міжнародним валютним фондом. У 2025 р. Україна залучила 400 млн дол. США за результатами успішного сьомого перегляду програми розширеного фінансування (EFF), що засвідчило дотримання Урядом України узгоджених макроекономічних параметрів та структурних зобов'язань, а також збереження довіри з боку міжнародних фінансових інституцій.

Окреме місце у структурі міжнародної бюджетної підтримки посідає фінансування від Японії, яке у 2025 р. становило 190 млн дол. США та було надане в межах спільного зі Світовим банком проекту DRIVE. Реалізація цього проекту спрямована на підвищення стійкості національної дорожньої мережі, модернізацію транспортної інфраструктури та відновлення мостів, що має стратегічне значення для економічної стабільності та логістичного забезпечення держави в умовах воєнного часу [13].

Крім того, кошти Світового банку надійшли в межах реалізації проекту THRIVE у сфері охорони здоров'я, метою якого є підтримка Уряду України у вдосконаленні Програми медичних гарантій, підвищенні ефективності управління фінансовими ресурсами у системі охорони здоров'я та формуванні її довгострокової стійкості в умовах воєнного часу. Проект спрямований на збереження безперервності надання базових медичних послуг, посилення інституційної спроможності Національної служби здоров'я України та підвищення адаптивності системи охорони здоров'я до кризових викликів, пов'язаних із війною [3]. Хоча зазначене фінансування не має безпосереднього оборонного характеру, воно відіграє важливу системоутворюючу роль у забезпеченні соціальної резильєнтності держави, яка є критичною передумовою функціонування сектору безпеки й оборони.

Загалом за період з початку повномасштабної збройної агресії російської федерації міжнародні партнери спрямували до України понад 137 млрд дол. США бюджетної підтримки (рис. 2).

Джерело: [4]

Рис. 2. Загальний обсяг фінансової підтримки України з боку міжнародних партнерів впродовж 2022–2025 рр., млн дол. США

У сфері розподілу та використання фінансових ресурсів у секторі безпеки й оборони визначальну роль відіграє Закон України «Про публічні закупівлі», який у період дії воєнного стану був доповнений спеціальним правовим режимом закупівель для забезпечення оборонних потреб держави. Запровадження такого режиму стало ключовим інституційно-правовим інструментом адаптації національної системи публічних фінансів до умов високої інтенсивності воєнних загроз та масованого залучення міжнародної допомоги [8]. Зокрема, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про особливості здійснення публічних закупівель в умовах воєнного стану» було встановлено особливості здійснення публічних закупівель в умовах воєнного стану, які передбачають застосування спрощених та неконкурентних процедур, скорочення строків закупівель, можливість укладення прямих договорів, а також підвищену гнучкість у зміні істотних умов контрактів [7]. За даними Міністерства економіки України, саме ці механізми дозволили суттєво прискорити освоєння коштів міжнародної фінансової допомоги, у тому числі ресурсів, що надходять у межах програм НАТО та Європейського Союзу, без втрати базових принципів фінансового контролю [2].

Варто зауважити, що спеціальний режим оборонних закупівель зберігає відповідність євроатлантичним стандартам управління оборонними ресурсами, зокрема принципам прозорості, підзвітності та доброчесності, які є ключовими для використання фінансових інструментів НАТО. Збереження обов'язкових елементів постаудиту, внутрішнього фінансового контролю та парламентського нагляду узгоджується з вимогами Альянсу щодо демократичного цивільного контролю над сектором безпеки й оборони [8].

Крім того, гармонізація національної системи публічних закупівель з євроатлантичними стандартами створює інституційну основу для взаємодії України з Агенцією НАТО з підтримки та закупівель (NSPA). NSPA є ключовим оператором багатонаціональних логістичних і закупівельних програм Альянсу, а сумісність процедур дозволяє Україні брати участь у спільних закупівлях, стандартизованих логістичних рішеннях та міжнародних оборонних контрактах. Таким чином, спеціальний режим публічних закупівель у період воєнного стану не лише забезпечує оперативність використання міжнародної допомоги, а й формує довгострокові інституційні передумови інтеграції України до оборонно-фінансової архітектури НАТО [18].

На наднаціональному рівні важливу роль у формуванні нормативної основи фінансової та інституційної підтримки України з боку НАТО відіграють документи Альянсу, які визначають формати співпраці, напрями допомоги та механізми її фінансування. Передусім йдеться про Комплексний пакет допомоги (САР) для України [20]. САР є базовою платформою інтеграції України до інституційних і фінансових механізмів НАТО, визначаючи пріоритети допомоги та формати реалізації відповідних програм. Він був започаткований у 2016 р., проте з початком повномасштабної агресії російської федерації у 2022 р. його масштаби, пріоритети та фінансове наповнення зазнали суттєвого розширення. У 2022–2024 рр. САР фактично перетворився з інституційно-реформаторського механізму на комплексну платформу довгострокової підтримки оборонних спроможностей України, включно з фінансуванням критичної нелетальної допомоги, логістики, кіберзахисту та стійкості.

Після саміту НАТО в Мадриді (2022 р.) САР був переформатований у багаторічний фінансовий інструмент, орієнтований на:

- довгостроковий розвиток оборонних спроможностей України;
- стандартизацію та взаємосумісність із НАТО;
- укріплення інституцій сектору оборони й безпеки;
- цифрову й кібернетичну стійкість;
- логістичну підтримку та захист критичної інфраструктури;
- посилення системи управління оборонними ресурсами відповідно до NDPP.

Тобто САР виконує не лише роль фінансового механізму, а є інструментом глибокої структурної інтеграції України до оборонно-фінансової архітектури НАТО. За даними НАТО, САР включає багаторічну фінансову підтримку у період 2022–2024 рр. близько 1 млрд євро, з тенденцією до збільшення після рішень саміту у Вільнюсі (2023 р.) (табл. 1).

Таблиця 1

Структура та напрями фінансової підтримки України у межах САР

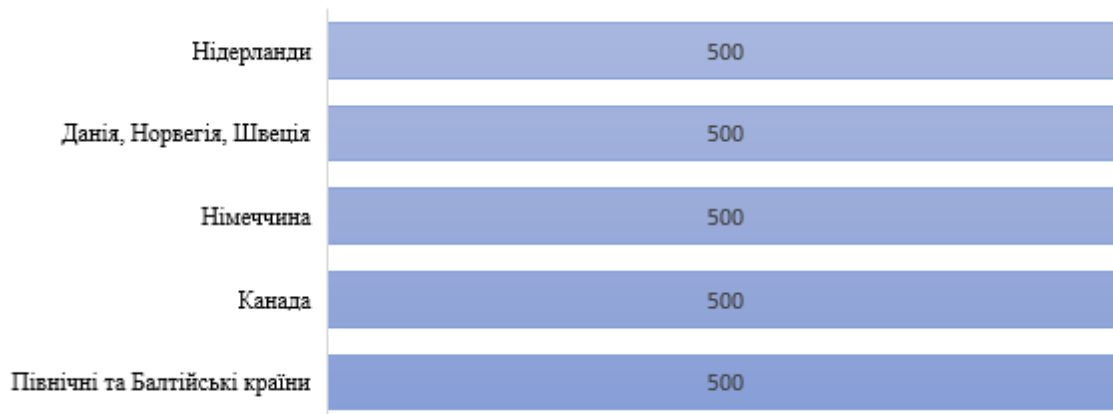
Напрямок підтримки	Орієнтовна частка в структурі САР, %	Цільове призначення
Нелетальна військова допомога	35–40	Бронежилети, медичне обладнання, засоби радіозв'язку, паливо
Логістика і транспорт	20–25	Ремонтні станції, склади, технічне забезпечення
Кіберзахист і цифрова стійкість	10–15	Системи виявлення кібератак, захист критичної інфраструктури
Командно-штабні та управлінські спроможності	10	Стандартизація, моделювання операцій, підтримка навчальних центрів
Медична та тилова підтримка	5–10	Медична евакуація, шпитали, тренування медичного персоналу
Інституційна реформа та стратегічне планування	10	Підтримка переходу до NDPP, реформа оборонних закупівель

Джерело: [21]

З серпня 2025 р. у системі міжнародної підтримки України почав функціонувати механізм PURL (Пріоритетний перелік оборонних потреб України) [23], який сформував нову модель координації фінансування та постачання військового обладнання для Збройних Сил України. На відміну від класичних форм військової допомоги, PURL поєднує елементи стратегічного планування потреб, централізованого фінансування з боку партнерів і оперативної логістики, що дозволяє значно підвищити швидкість та узгодженість оборонних поставок.

Інституційно PURL ґрунтується на формуванні Україною узгодженого переліку пріоритетних оборонних потреб, який включає системи протиповітряної та протиракетної оборони, боєприпаси, запасні частини, засоби зв'язку та інші критично важливі елементи оборонних спроможностей. Зазначений перелік проходить координацію за участю Сполучених Штатів Америки, структур НАТО та держав-партнерів, після чого країни-донори беруть на себе фінансування окремих позицій або пакетів постачання [17].

Фінансовий механізм PURL базується на принципі колективного донорського фінансування, за якого кошти на закупівлю або передачу військового обладнання акумулюються від широкого кола партнерів, зокрема держав Європейського Союзу, Канади, Австралії та Нової Зеландії (рис. 3). При цьому поставки реалізуються переважно зі складів або виробничих потужностей США, що забезпечує високу оперативність та стандартизацію військової допомоги. Логістична інфраструктура PURL використовує транзитні хаби на території Польщі та Румунії, що відповідає загальній архітектурі військової підтримки України з боку НАТО [23].

Джерело: [21]

Рис. 3. Двосторонні пакети підтримки України в межах PURL, друге півріччя 2025 р., млн дол. США

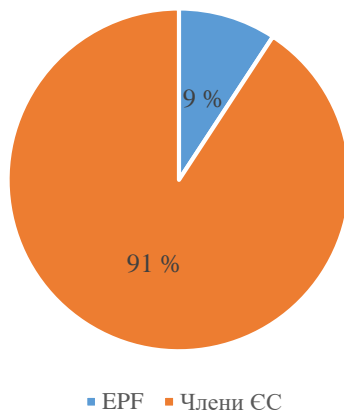
У системі фінансових інструментів НАТО PURL виконує доповнювану роль щодо Комплексного пакета допомоги (CAP) та трастових фондів Альянсу. Якщо CAP і трастові фонди орієнтовані передусім на довгостроковий розвиток оборонних спроможностей, інституційну трансформацію та підвищення взаємо сумісності за стандартами NDPP, то PURL зосереджується на оперативному закритті критичних військових потреб у коротко- та середньостроковій перспективі. Таким чином, PURL формує практичний міст між стратегічним оборонним плануванням і реальними бойовими потребами [24].

З позиції воєнно-економічної безпеки PURL має важливе значення як інструмент зниження фіскального навантаження на державний бюджет України. Передача військового обладнання за рахунок зовнішнього фінансування дозволяє вивільняти внутрішні бюджетні ресурси для фінансування мобілізаційних, логістичних і соціально-економічних витрат воєнного часу, а також для розвитку національного оборонно-промислового комплексу. У цьому сенсі PURL слід розглядати як елемент ширшої фінансово-економічної архітектури підтримки оборони, що взаємодіє з інструментами НАТО, ЄС та США. PURL репрезентує новий тип військово-фінансового механізму, який поєднує багатостороннє фінансування, пріоритетне планування потреб і централізовану логістику. Його впровадження посилює здатність України інтегрувати зовнішні фінансові ресурси у національну систему оборонного менеджменту та підвищує ефективність використання міжнародної військової допомоги в умовах високої інтенсивності воєнних загроз.

Додаткову фінансово-технічну підтримку Україні забезпечує система трастових фондів НАТО, спрямована на фінансування проектів у сферах гуманітарного розмінування, медичної реабілітації, логістичного забезпечення, кібербезпеки та модернізації оборонних інституцій. Для України трастові фонди є важливим механізмом акумуляції зовнішніх фінансових ресурсів, що використовуються для реалізації цільових реформ і проектів розвитку оборонного сектору. Їх застосування ґрунтується на стандартизованих процедурах НАТО щодо підзвітності, аудиту та стратегічного планування, що забезпечує прозору й контрольовану модель розподілу міжнародної допомоги та підвищує довіру донорів [19].

Паралельно з механізмами НАТО вагоме значення у формуванні фінансової спроможності України має підтримка Європейського Союзу, зокрема в межах Європейського Фонду Миру (EPF), Інструменту макрофінансової допомоги (MFA), гуманітарних програм та проектів з інституційного розвитку. Європейські механізми доповнюють фінансову архітектуру НАТО, створюючи цілісну систему зовнішньої підтримки [12]. Ключовою платформою у сфері безпекової та оборонної допомоги з боку ЄС є EPF, який забезпечує фінансування постачання озброєння, військової техніки, підготовки персоналу та розвитку оборонних спроможностей Збройних Сил України. Саме в межах EPF ухвалюються рішення щодо пакетів військової допомоги, які функціонують як критичне доповнення до трастових фондів і програм НАТО. EPF створює умови для довгострокового інвестування в оборону України та одночасно посилює взаємосумісність українського війська зі збройними силами держав – членів ЄС і НАТО [14].

Коштом країн-членів ЄС та EPF за 2022-2025 рр. Україні було надано військової допомоги на суму 66 млрд євро (рис. 4).

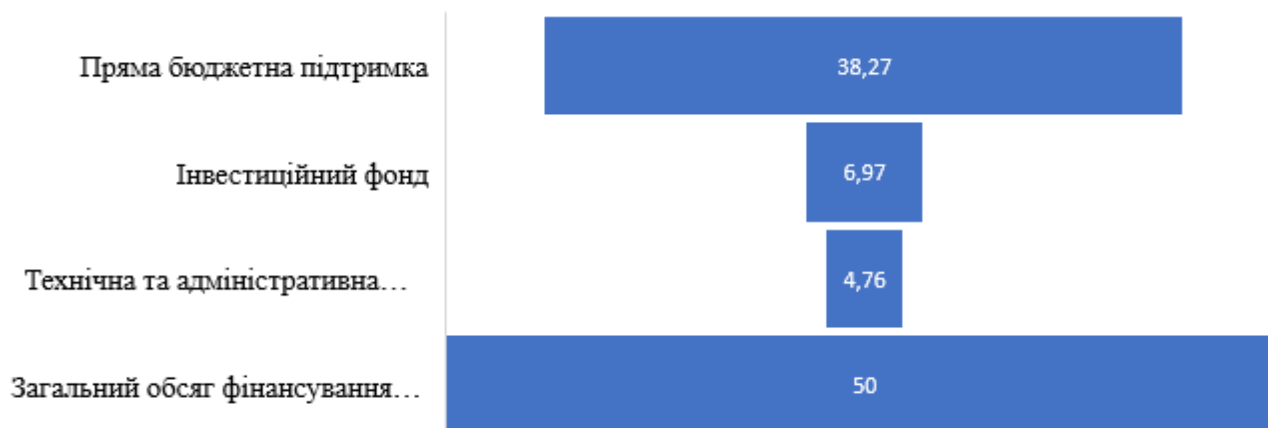
Джерело: [10]

Рис. 4. Розподіл допомоги, наданої на військову підтримку України між EPF та членами ЄС, 2022–2025 рр., %

Важливим макрофінансовим інструментом залишається MFA, спрямований на підтримку стабільності державних фінансів України, платіжного балансу та загальної стійкості економіки в умовах воєнного часу. Значення MFA полягає не лише у прямому фіскальному ефекті, а й у зміцненні кредитоспроможності держави, що створює передумови для інтеграції ресурсів НАТО та ЄС у національну бюджетну систему та забезпечує фінансову базу для реалізації оборонних програм [16].

Окрему групу формують позикові та відновлювальні інструменти ЄС і міжнародних фінансових інституцій, спрямовані на післявоєнне відновлення та підвищення загальної резильєнтності України. До них належать, зокрема, кредитні механізми в межах Рамкової програми ЄС «Ukraine Facility 2024–2027» Європейського інвестиційного банку (ЕІВ), Європейського банку реконструкції та розвитку (ЕБРД) і Світового банку. Хоча призначення цього фінансування не має суто оборонного характеру, воно відіграє важливу роль у відновленні критичної інфраструктури, транспортних і енергетичних мереж, промислового потенціалу та державних інституцій.

Структура фінансування «Ukraine Facility» передбачає поєднання прямої бюджетної підтримки, інвестиційних інструментів та технічної й адміністративної допомоги (рис. 5) [22].

Джерело: [10]

Рис. 5. Обсяги фінансової підтримки України у межах реалізації «Ukraine Facility 2024–2027», млрд євро

Протягом 2024–2027 рр. у межах реалізації «Ukraine Facility» з ЄС буде виділено 50 млрд євро на фінансування державного бюджету, стимулювання інвестицій та надання технічної підтримки у реалізації програми. Зокрема, 38,27 млрд євро спрямовуються на пряму підтримку державного бюджету України у формі грантів і пільгових кредитів, що забезпечує виконання соціально-економічних зобов’язань держави та формує фіскальний простір для фінансування сектору безпеки й оборони. 6,97 млрд євро буде акумульовано в межах Інвестиційного фонду, призначеного для стимулювання приватних і публічних

інвестицій, відновлення критичної інфраструктури та модернізації економіки. Ще 4,76 млрд євро передбачено на технічну та адміністративну підтримку, включно з інституційним зміцненням органів державної влади, підготовкою та впровадженням реформ, а також наближенням України до стандартів і політик Європейського Союзу.

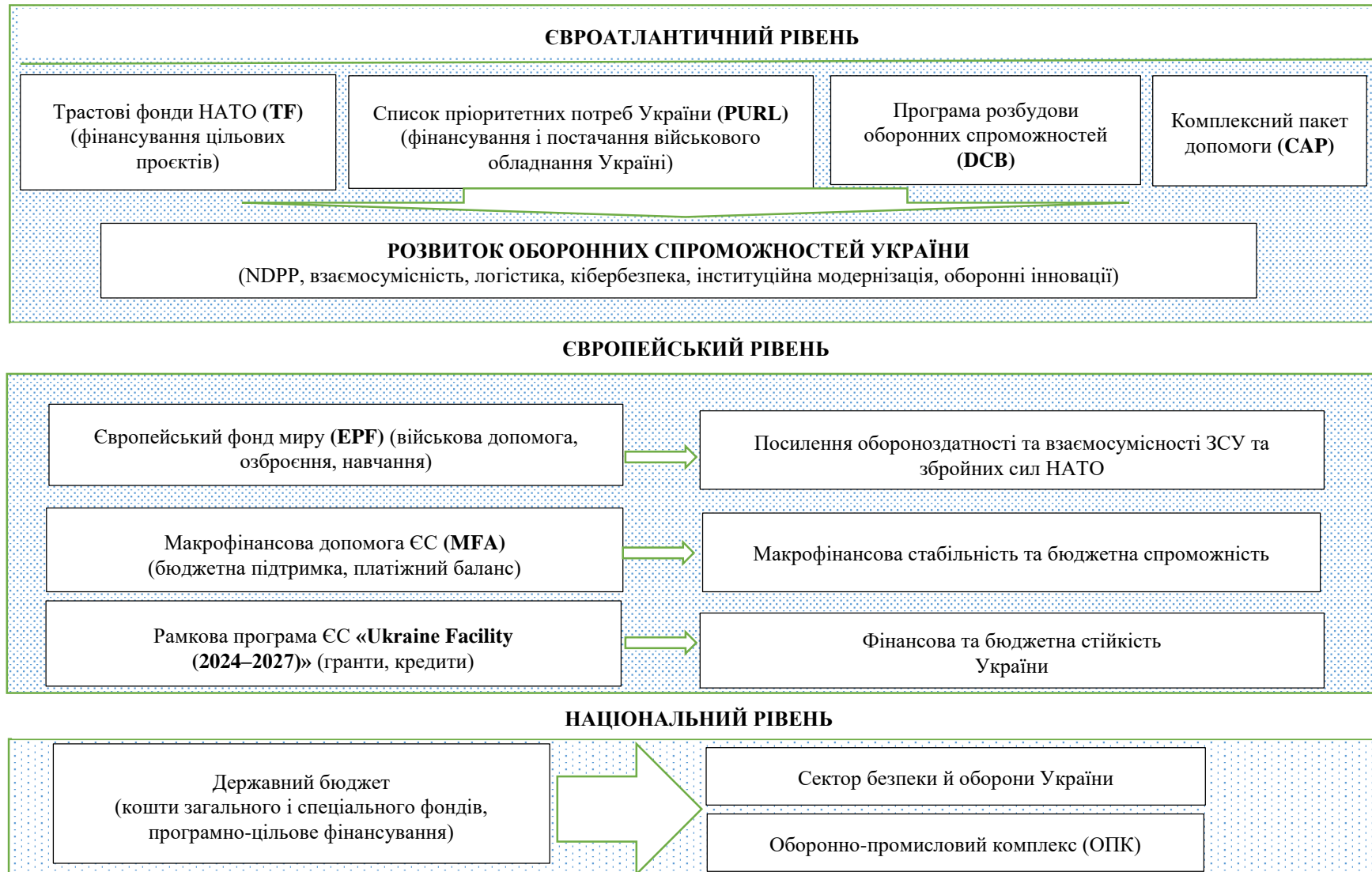
Суттєвим компонентом зовнішньої підтримки залишаються гуманітарні програми ЄС, орієнтовані на захист цивільного населення, відновлення критичної інфраструктури, забезпечення енергетичної, соціальної та регіональної стійкості. Хоча ці програми не належать до оборонного фінансування у вузькому сенсі, вони виконують ключову функцію у зміцненні загальної резильєнтності держави, що є необхідною умовою ефективної реалізації оборонних функцій [12]. Їх фінансування зменшує навантаження на національний бюджет і дозволяє спрямовувати більші обсяги внутрішніх ресурсів на потреби оборони та розвиток оборонно-промислового комплексу [11].

Окрему роль відіграють проекти інституційного розвитку та технічної допомоги під егідою Європейської Комісії, спрямовані на модернізацію системи державного управління, реформу сектору безпеки й оборони, цифровізацію бюджетних і закупівельних процесів, впровадження європейських процедур стратегічного та оборонного планування, а також підвищення прозорості у сфері оборонних закупівель. Ініціативи формують інституційне підґрунтя для використання фінансових інструментів НАТО, забезпечуючи адаптацію українських процедур до стандартів ЄС і Альянсу [20].

У цілому європейські фінансові механізми доповнюють інструменти підтримки НАТО, формуючи систему зовнішнього забезпечення оборонних, економічних та інституційних спроможностей України. Взаємодія інструментів ЄС і НАТО створює синергетичний ефект: ЄС зосереджується на макрофінансовій стабільності, відновленні та інституційному розвитку, тоді як НАТО концентрується на розвитку оборонних спроможностей, галузевих реформах і військово-технологічних інноваціях.

На євроатлантичному рівні ключову роль відіграють трастові фонди НАТО, ініціатива PURL, програма розбудови оборонних спроможностей (DCB) та Комплексний пакет допомоги (CAP), які спрямовані на розвиток оборонних спроможностей України відповідно до стандартів НАТО, зокрема в межах NDPP, забезпечуючи взаємосумісність, логістику, кібербезпеку, інституційну модернізацію та оборонні інновації. Європейський рівень представлений інструментами ЄС, що виконують доповнювану функцію щодо механізмів НАТО. EPF забезпечує безпосередню військову підтримку та підвищення взаємодійності Збройних Сил України зі збройними силами держав-членів НАТО та ЄС, тоді як MFA і «Ukraine Facility» формують макрофінансову стабільність, бюджетну спроможність і фінансову стійкість держави. Саме ці інструменти створюють фіскальну та інституційну основу для сталого фінансування сектору безпеки й оборони.

На національному рівні акумульовані зовнішні фінансові ресурси інтегруються у державний бюджет України та спрямовуються на фінансування сектору безпеки й оборони і розвиток оборонно-промислового комплексу. У сукупності сформована система фінансування забезпечує синергетичний ефект: поєднання військових, фінансових і бюджетних інструментів НАТО та ЄС дозволяє не лише підтримувати обороноздатність України в умовах воєнного часу, а й формувати довгострокову економічну та інституційну стійкість, необхідну для подальшої євроатлантичної інтеграції (рис. 6).

Рис. 6. Механізм взаємодії фінансових інструментів НАТО та ЄС у забезпеченні оборонної та економічної стійкості України (систематизовано автором)

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті аналізу інституційно-правових засад інтеграції фінансових інструментів НАТО та Європейського Союзу у систему забезпечення оборонних потреб України встановлено, що вітчизняне нормативно-правове поле загалом сформувало необхідні базові умови для залучення та адміністрування зовнішніх фінансових ресурсів у воєнний період. Ключові національні стратегічні документи, бюджетне законодавство та механізми публічних закупівель забезпечують юридичну легітимність, підзвітність і процедурну сумісність використання коштів міжнародних партнерів відповідно до стандартів НАТО та ЄС, що дозволяє інтегрувати інструменти Альянсу у національну систему оборонного менеджменту.

Доведено, що поєднання наднаціональних фінансових механізмів НАТО та Європейського Союзу формує систему зовнішньої підтримки, яка спрямована як на забезпечення безпосередніх оборонних потреб, так і на макрофінансову стабілізацію, інституційний розвиток та післявоєнне відновлення України. Така система забезпечує синергетичний ефект, за якого військова допомога доповнюється бюджетною, інвестиційною та технічною підтримкою, зменшуючи фіскальне навантаження на державний бюджет і підвищуючи стійкість економіки в умовах тривалої воєнної агресії. Обґрунтовано, що інтеграція фінансових інструментів НАТО та ЄС у національну систему управління оборонними ресурсами має важливе значення для воєнно-економічної безпеки України. Вона створює фінансовий і інституційний простір для розвитку оборонно-промислового комплексу, впровадження стандартів оборонного планування НАТО (NDPP) та забезпечення довгострокової оборонної стійкості держави.

Список використаної літератури:

1. Бюджетний кодекс України ; від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Роз'яснення щодо закупівель у воєнний час / Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=PublicProcurement>.
3. Програма медичних гарантій / Міністерство охорони здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://moz.gov.ua/uk/categories/programa-medichnih-garantij>.
4. У першому півріччі 2025 року Уряд України залучив \$22 млрд зовнішнього фінансування / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.mof.gov.ua/uk/news/in_the_first_half_of_2025_the_government_of_ukraine_secured_22_billion_in_external_financing-5228.
5. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
6. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.
7. Про особливості здійснення публічних закупівель в умовах воєнного стану : Постанова КМУ № 1178 від 12.10.2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF>.
8. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021>.
10. Addressing Ukraine's military and defence needs [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/military-support-ukraine/>.
11. EU Humanitarian Aid for Ukraine / European Commission. Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations (ECHO) [Electronic resource]. – Access mode : https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en.
12. EU Support for Ukraine – Recovery and Institutional Development Projects / European Commission [Electronic resource]. – Access mode : https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine_en.
13. Macro-Financial Assistance / European Commission [Electronic resource]. – Access mode : https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/eu-borrower-investor-relations/macro-financial-assistance_en.
14. Council of the European Union / European Peace Facility (EPF) [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/peace-facility/>.
15. IMF and Ukrainian authorities reach Staff-Level Agreement on a new US\$8.1 billion 48-month Extended Fund Facility (EFF) Arrangement [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.imf.org/en/news/articles/2025/11/26/pr-25399-ukraine-agreement-on-new-us-8-point-1-bil-48mo-eff-arrangement>.
16. Macro-Financial Assistance (MFA) for Ukraine / European Commission [Electronic resource]. – Access mode : https://economy-finance.ec.europa.eu/eu-and-world/macroeconomic-support/macro-financial-assistance-mfa/ukraine_en.
17. How NATO, European partners, and the United States are strengthening Ukraine through the PURL initiative / Ministry of Defence of Ukraine [Electronic resource]. – Access mode : <https://mod.gov.ua/en/news/how-nato-european-partners-and-the-united-states-are-strengthening-ukraine-through-the-purl-initiative>.

18. NATO Support and Procurement Agency (NSPA) : official website [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.nspa.nato.int>.
19. Trust Funds and Capacity Building Support / NATO [Electronic resource]. – Access mode : https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_111767.htm.
20. Comprehensive Assistance Package for Ukraine (CAP) / NATO [Electronic resource]. – Access mode : https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm.
21. NATO's Support for Ukraine. NATO Official Overview of CAP, Trust Funds, and Non-Lethal Aid / NATO [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/natos-support-for-Ukraine>.
22. Plan for the implementation «Ukraine Facility 2024–2027» [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/en>.
23. Ukraine and NATO are working to expand the PURL initiative / President of Ukraine [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-j-nato-pracyuyut-nad-rozshirennyam-iniciativi-purl-101217>
24. Ukraine to receive USD 5 billion in military aid via PURL by end of year / Ukrainska Pravda (English) [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2025/12/12/8011595/>.

References:

1. *Biudzhetnyi kodeks Ukrainy*, vid 08.07.2010 No. 2456-VI, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy, *Roziasnennia shchodo zakupivel u voiennyi chas*, [Online], available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=PublicProcurement>
3. Ministerstvo okhorony zdorovia, *Prohrama medychnykh harantii*, [Online], available at: <https://moz.gov.ua/uk/categories/programa-medichnih-garantij>
4. Ministerstvo finansiv Ukrainy, «U pershomu pivrichchi 2025 roku Uriad Ukrainy zaluchyv \$22 mlrd zovnishnoho finansuvannia», [Online], available at: https://www.mof.gov.ua/uk/news/in_the_first_half_of_2025_the_government_of_ukraine_secured_22_billion_in_external_financing-5228
5. Verkhovna Rada Ukrainy (2018), *Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy*, Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. No. 2469-VIII, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
6. Verkhovna Rada Ukrainy (1991), *Pro oboronu Ukrainy*, Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 r. No. 1932-XII, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>
7. KMU (2018), *Pro osoblyvosti zdiisnennia publichnykh zakupivel v umovakh voiennoho stanu*, Postanova No. 1178 vid 12.10.2022 r., [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF>
8. Verkhovna Rada Ukrainy (2015), *Pro publichni zakupivli*, Zakon Ukrainy vid 25.12.2015 r. No. 922-VIII, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
9. Verkhovna Rada Ukrainy (2018), *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku «Pro Stratehiu voiennoi bezpeky Ukrainy»*, Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.03.2021 r. No. 121/2021, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021>
10. *Addressing Ukraine's military and defence needs*, [Online], available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/military-support-ukraine/>
11. European Commission, «EU Humanitarian Aid for Ukraine», Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations (ECHO), [Online], available at: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en
12. European Commission, *EU Support for Ukraine – Recovery and Institutional Development Projects*, [Online], available at: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine_en
13. European Commission, *Macro-Financial Assistance*, [Online], available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/eu-borrower-investor-relations/macro-financial-assistance_en
14. *European Peace Facility (EPF)*, Council of the European Union, [Online], available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/peace-facility/>
15. «IMF and Ukrainian authorities reach Staff-Level Agreement on a new US\$8.1 billion 48-month Extended Fund Facility (EFF) Arrangement», [Online], available at: <https://www.imf.org/en/news/articles/2025/11/26/pr-25399-ukraine-agreement-on-new-us-8-point-1-bil-48mo-eff-arrangement>
16. European Commission, *Macro-Financial Assistance (MFA) for Ukraine*, [Online], available at: https://economy-finance.ec.europa.eu/eu-and-world/macroeconomic-support/macro-financial-assistance-mfa/ukraine_en
17. Ministry of Defence of Ukraine, «How NATO, European partners, and the United States are strengthening Ukraine through the PURL initiative», [Online], available at: <https://mod.gov.ua/en/news/how-nato-european-partners-and-the-united-states-are-strengthening-ukraine-through-the-purl-initiative>
18. *NATO Support and Procurement Agency (NSPA)*, official website, [Online], available at: <https://www.nspa.nato.int>
19. NATO, *Trust Funds and Capacity Building Support*, [Online], available at: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_111767.htm
20. NATO, *Comprehensive Assistance Package for Ukraine (CAP)*, [Online], available at: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm
21. NATO, «NATO's Support for Ukraine. NATO Official Overview of CAP, Trust Funds, and Non-Lethal Aid», [Online], available at: <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/natos-support-for-Ukraine>
22. *Plan for the implementation «Ukraine Facility 2024–2027»*, [Online], available at: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/en>

23. «Ukraine and NATO are working to expand the PURL initiative», *President of Ukraine*, [Online], available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-j-nato-pracyuyut-nad-rozshirennyam-iniciativi-purl-101217>
24. «Ukraine to receive USD 5 billion in military aid via PURL by end of year», *Ukrainska Pravda (English)*, [Online], available at: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2025/12/12/8011595/>

Ісаєв Андрій Миколайович – аспірант Державного університету «Житомирська політехніка».
<https://orcid.org/0000-0001-9165-2802>.

Наукові інтереси:

- механізми економіко-інституційної інтеграції;
- фінансові інструменти НАТО та міжнародна допомога;
- економіка глобальної безпеки;
- євроатлантична інтеграція.

Isaiev A.M.

Prerequisites for integrating NATO financial instruments into the system of economic support for Ukraine's defense needs

The article examines the institutional, economic and legal prerequisites for the integration of NATO financial instruments into the system of economic support for Ukraine's defense needs in the context of ongoing armed aggression. The relevance of the topic is justified by the need to strengthen the military-economic stability of the state through the attraction of external resources and the harmonization of the national legal framework with Euro-Atlantic standards. It is determined that the Alliance's financial instruments today perform not only a compensatory, but also a transformational function, contributing to the approximation of defense planning and financial management to NATO standards.

The regulatory and legal framework of Ukraine is analyzed, in particular the Laws «On National Security of Ukraine», «On Defense of Ukraine» and the Budget Code, which form a platform for transparent administration of foreign aid. Special attention is paid to the adaptation of the public procurement system to the conditions of martial law, which allowed to accelerate the absorption of international funds while maintaining the principles of accountability.

The functioning of key supranational support mechanisms is studied: the Comprehensive Assistance Package (CAP), NATO trust funds and the PURL model, which provides operational financing and supply of military equipment. The synergy of NATO instruments with EU financial mechanisms is considered, which together provide simultaneous financing of defense needs, support for macro-financial stability and development of institutional capacity of states. It is concluded that the integration of these instruments into the national resource management system is critical for military-economic security, as it allows freeing up internal resources for strategic needs and ensures the long-term stability of the state on the path to Euro-Atlantic integration.

Keywords: NATO financial instruments; economic support for defense; international financial assistance; Ukrainian budget system; public procurement; CAP; PURL; NATO trust funds; institutional and economic prerequisites; defense planning; Euro-Atlantic integration.

Стаття надійшла до редакції 30.07.2025.